

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Yleistä

SAK toteaa vastustavansa kaikkia hallituksen esitykseen kirjattuja työttömyysturvan heikennysesityksiä. Leikkaukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin työntekijöihin ja heikentävät heidän työttömyytensä aikaista toimeentuloa kohtuuttomalla tavalla. Leikkaukset romuttavat myös koko ansioturvajärjestelmää.

Hallitus on tehnyt päätökset kaikista heikennyksistä hallitusohjelmassaan. Muutoksissa ei ole kyse kolmikantaisesta valmistelutyöstä tai neuvottelutuloksesta. SAK painottaa, että tämä tulee hallituksen esitykseen selkeästi kirjata ja viittaukset aiempiin työryhmiin poistaa.

Hallituksen esitys on valmisteltu poikkeuksellisen kovalla kiireellä ja lyhyellä lausuntoajalla. Tähän toimintatapaan ei ole nähtävissä asianmukaisia perusteita. Esitys pitää sisällään lisäksi vain osan hallituksen linjaamista työttömyysturvaleikkauksista. Osa heikennyksistä valmistellaan vasta seuraavaan hallituksen esitykseen. Tämä toimintatapa on ongelmallinen muun muassa arvioitaessa esitettyjen muutosten vaikutusta suhteessa toisiinsa.

SAK painottaa, että hallituksen tulee ottaa vastuu kaikkien sosiaaliturvaan tulevien heikennysesitysten kokonaisvaikutusarvioinnista myös yksilötasolla. Yhteisvaikutusten arviointi vasta hallituksen esityksen eduskunnalle toimittamisen yhteydessä on kuitenkin aivan liian myöhäinen ajankohta. Se estää lausunnonantajien mahdollisuuden lausua näkemyksiään myös laajapohjaisemman vaikutusarvioinnin oikeellisuudesta ja riittävydestä.

Työllisyys on kääntymässä laskusuuntaan ja näkymät ensi vuoden osalta heikentyneet. SAK toteaa, ettei lomautusten yleistyessä ja työttömyyden kasvaessa ole oikea aika heikentää sosiaaliturvaa.

Työssäoloehdon pidentäminen

Työssäoloehdotetaan pidennettäväksi nykyisestä 26 viikosta 12 kuukauteen. SAK esittää, että nykyinen 28 kuukauden (2 vuotta) tarkastelujakso tulisi samalla pidentää kolmeen vuoteen. Muutoin työssäoloehdon kerryttäminen vaikeutuu entistä rajummin.

Hallituksen esityksessä todetaan, että ansiopäivärahan saajat vähenevät työssäoloehdon pidentymisen vuoksi arviolta 17 prosentilla. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yhä useammalla työuransa aloittavalla sekä erilaista ptkätyötä tekevällä olisi vaikeampi päästä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle. Muutos heikentäisi myös kausityöntekijöiden asemaa, joten tämän kohderyhmän arviointi on lisättävä hallituksen esitykseen.

Esitykseen on kirjattu arvioita työssäoloehdon pidentämisen vaikutuksesta myös palkkatuetussa työssä olevien kertymään: ”Nykyisin palkkatukityöstä työssäoloehdotta kerryttäväksi hyväksytään 75 prosenttia, eli 26 kalenteriviikon mittaisen työssäoloehdon voi täyttää kahdeksan kuukauden palkkatukijaksolla. Nykyistä pidempi 12 kuukauden työssäoloehdotus edellyttäisi 16 kuukauden palkkatukijaksoa työssäoloehdon täyttämiseksi.” Sama on todettu palkkatuen osalta myös kohdassa, jossa käydään läpi euroistamisen osalta 75 prosentin työssäoloehtokuukausien kertymää.

Huomionarvioista on, että 1.7.2023 voimaan tulleessa palkkatuki uudistuksessa palkkatuen enimmäiskestoja lyhennettiin suurelta osin 5 ja 10 kuukauteen. Työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen tarkoittaa, ettei palkkatuetulla työllä enää pääosin pystyisi kerryttämään työssäoloehdotusta täyteen. Käytännössä 16 kuukauden palkkatukityössä työskentely on mahdollista ainoastaan niissä työsuhteissa, jossa palkkatuki on myönnetty alentuneen työkyvyn, oppisopimuksen tai yli 60-vuoden iän ja pitkäaikaistyöttömyyden perusteella pidempikestoisesti.

Hallituksen esitykseen tulee tarkentaa, kuinka monta työssäoloehtokuukautta palkkatukityössä voi nykyisin tosiasiallisesti kerryttää. Tämä kuvaa työssäoloehdon pidentämisen ja euroistamisen negatiivisia vaikutuksia palkkatukityöhön.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Työssäoloehdon euroistaminen

SAK jätti työssäoloehdon euroistamisesta täydentävän lausumansa jo 2021 työttömyysturvan kehittämisen työryhmäraporttiin:

”SAK kannattaa työssäoloehdon uudistamista siten, että viikkokohtaisesta työajan tarkastelusta siirrytään tuloperusteiseen työssäoloehdon tarkasteluun. Uudistuksen lähtökohtana ei kuitenkaan voi olla työttömyysetuusmenojen säästöt. Uudistuksen tavoitteena on sen sijaan vastata työmarkkinoilla tapahtuviin muutoksiin ja selkeyttää työttömyysturvaetuuksien toimeenpanoa.

Työryhmän työn aikana ei ole ollut mahdollista selvittää riittävästi työssäoloehdon uudistamisen vaikutuksia eri tilanteessa olevien työntekijöiden työssäoloehdon kertymiseen ja päivärahan määrääytymiseen. Tästä syystä jatkovalmistelussa on huomioitava, ettei malli johda kohtuuttomiin työttömyyspäivärahan heikennyksiin matalammilla tulotasoilla tai erityisillä toimialoilla esim. luovilla aloilla.”

Vuonna 2022 valmisteltu ensimmäinen hallituksen esitysluonnos työssäoloehdon euroistamisesta pohjautui lopulta säästötavoitteisiin. SAK totesi myös tuolloin, ettei kannata työssäoloehdon euroistamiseen liittyvää ansiopäivärahan heikentämistä pienituloisilta.

Nyt toteutettavalla euroistamisen mallilla haetaan jälleen ensisijaisesti säästöjä työttömyysturvan etuusmenoihin. Tätä kautta hallitus painottaa julkisen talouden vahvistamista ja työllisyysvaikutuksia. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkauksista syntyvät etuusmenojen säästöt eivät kuitenkaan suoraan vahvista valtion taloutta, sillä kyse on työnantajien ja työntekijöiden maksamista työttömyysvakuutusmaksuista. Julkisten talouden ja työllisyyden vahvistaminen tulee SAK:n näkemyksen mukaan toteuttaa työttömien työllistymistä tukevia palveluita parantamalla, ei etuusheikennyksillä.

Hallituksen esityksellä haettu säästövaikutus saadaan kohdentamalla päivärahan heikennykset henkilöihin, joilla on rikkonainen työhistoria ja lähtökohtaisesti matalat ansiotasot. Säästöt syntyvät erityisesti puolikkaiden kuukausitulojen huomioimisesta koko kuukauden tulona. SAK painottaa tämän päivärahan laskentatavan johtavan kohtuuttomiin heikennyksiin pienipalkkaisilla keikka- ja osa-aikatyöntekijöillä. Erityisesti soviteltua päivärahaa saavien ei kannata enää ottaa matalapalkkaista keikkatyötä vastaan. SAK näkemyksen mukaan lopputuloksena voi näin olla lyhytkestoisista osa-aikatöistä kieltäytyminen ja työllisyyden kasvun sijaan negatiivinen työllisyysvaikutus.

SAK uudistaa aikaisemman esityksensä, jonka mukaan puolikkaiden työssäoloehtokuukausien huomioiminen päivärahan perusteena olevaan palkkaan tulee muuttaa. Mikäli henkilön työssäoloehdon tarkastelujaksolta löytyy kuusi kokonaista työssäoloehdon täyttävää kuukautta, päiväraha määriteltäisiin näiden kuukausitulojen perusteella. Puolikkaat kuukaudet huomioitaisiin

vain, jos työssäoloehto ei tarkastelujakson aikana täyttyisi kokonaisilla kuukausilla. Ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle tulee myös samassa yhteydessä määritellä minimiansio-osa.

Työssäoloehdon euroistamisen tarkoituksena oli alun perin helpottaa eri työaikamuodoissa töitä tekevien ansiopäivärahalle pääsyä. Työssäoloehdon pidentäminen samaan aikaan 12 kuukauteen kuitenkin pidentää kaikkien työssäoloehdon kertymistä. Näiden muutosten vaikutusta toisiinsa ei esityksessä ole tarpeeksi huomioitu tai edes arvioitu.

Esimerkiksi tilanteissa, joissa pidempiaikainen työ on alkanut tai päättynyt kesken kuukauden, euroistamisen soveltamisessa palkka todetaan kohdennettavan vaikuttamaan vain ajalle, jona työsuhde on ollut voimassa. Lisähuomiona on, että pidempiaikaisella työllä tarkoitetaan tilannetta, jossa työsuhde on kestänyt yhdenjaksoisesti siten, että se täyttää työssäoloehdon. SAK toteaa, että kyseinen kohta on valmisteltu nykylainsäädännön pohjalta ja tarkoittanut vähintään kuuden kuukauden työsuhteita. Soveltaminen tulee tältä pohjalta tehdä lyhytkestoisempiin työsuhteisiin, sillä 12 kuukautta kestänyt työsuhde tämän kohdan soveltamiseksi on liian pitkä aika.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Ansainta-/maksuperusteinen malli

Aiemman työssäoloehdon valmistelun aikana arvioitiin kuukausitulojen huomioimisen osalta niin sanottua ansaintaperusteista, maksuperusteista sekä näitä yhdistävää mallia. Ansaintaperusteisella työssäoloehdon kertymisellä tarkoitetaan vaihtoehtoa, jossa työssäoloehto kertyy sinä kalenterikuukautena, jonka aikana tulo on ansaittu eli palkan perusteena olevat työtunnit on tehty. Maksuperusteisella työssäoloehdon kertymisellä puolestaan tarkoitetaan vaihtoehtoa, jossa työssäoloehto kertyy sinä kalenterikuukautena, jolloin palkka maksetaan.

SAK:n näkemyksen mukaan työssäoloehdon euroistaminen tulee toteuttaa ansaintaperusteisella mallilla. Ansaintaperusteinen työssäoloehdon kertyminen on selkein ja työntekijän kannalta ymmärrettävin. Hallitus ei ole ottanut hallitusohjelmassa kantaa mallin toteuttamistapaan eikä valinnalla ole vaikutusta säästö- tai työllisyystavoitteisiin. Maksuperusteisessa mallissa palkanmaksupäivän perusteella määräytyvä työssäoloehdon kertyminen poikkeustilanteineen monimutkaistaa järjestelmään ja työntekijöiden on vaikea ymmärtää palkanmaksun vaikutusta siihen, miltä ajalta työssäoloehto lopulta kertyy.

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Vuodesta 2014 alkaen voimassa olleen suojaosan on todettu kannustaneen työttömiä tekemään osa-aikaisia ja lyhytkestoisia keikkatöitä. Työttömyysjaksojen aikana työskentelevillä on tutkimuksen myös osoitettu olevan kokonaan työttömiä korkeampi todennäköisyys työllistyä kokoaikaisesti ja suojaosan poiston heikentävän kokonaan työttömien kannustimia ottaa vastaan osa-aikatyötä.

Suojaosa poistamista perustellaan nyt hallituksen halulla kannustaa työttömiä kokoaikatyöhön ja vastaanottamaan lisätyötä. SAK painottaa osa-aikatyön olevan usein vastentahtoista, sillä kokoaikatyötä tai lisätyötunteja ei ole tarjolla. Esimerkiksi palvelualoilla alkaneista työsuhteista noin 60 % on osa-aikaisia. Hallituksen tulisi tarttua keinoihin kokoaikatyön lisäämiseksi eikä ratkaista työelämän ongelmia sosiaaliturvan kautta toimeentuloa heikentämällä.

Valtiovarainministeriön vaikutusarvioiden mukaan suojaosan poistolla on vähäinen työllisyysvaikutus. Mitä kyseisellä muutoksella silloin tavoitellaan? Suojaosan poisto ei lisää kokoaikatyön tarjontaa, vaan voi johtaa työttömillä mahdollisuuteen ottaa lyhytkestoisia töitä vastaan ja näin kokoaikaiseen työttömyyteen.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Hallituksen esityksessä esitetään lapsikorotusten poistamista kaikilta työttömiltä. Valtiovarainministeriön laskema työllisyysvaikutus muutokselle on yhteensä noin 10 000 henkilöä. Sosiaali- ja terveysministeriö on kuitenkin jo valmisteluvaiheessa todennut tässä arvioinnissa olevan tavallistakin enemmän epävarmuutta, johtuen toimeentulotukivaikutuksista.

Valtiovarainministeriön arvio lapsikorotusten poistamisen työllisyysvaikutuksesta on SAK:n näkemyksen mukaan käsittämätön. Lapsikorotusten poistaminen kohdistuu suurimmaksi osaksi pienituloisille työttömyysturvan saajille (päivärahan perusteena oleva palkka 1500–2500 euroa) ja lisää työttömien sekä lomautettujen lapsiperheiden köyhyyttä. Lapsikorotusten poiston vaikutus kertautuu perheissä, joissa molemmat vanhemmat saavat työttömyysetuutta.

Lausuttavaa omavastuupäivien pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

Hallitusohjelmassa todetaan, että työttömyysturvan omavastuupäivät nostetaan 5 päivästä 7 päivään. Hallituksen esityksessä kuitenkin lukee, että työttömyyden alun omavastuuta koskeva ehto palautettaisiin vuotta 2018 edeltäneeksi seitsemän päivän työttömyyttä vastaavaksi ajaksi. SAK toteaa, että tämä kirjaus tulee poistaa. Kyse ei ole päivien palauttamisesta, sillä päivien lukumäärää on muutettu useaan otteeseen. Muutoksessa on kyse omavastuupäivien lisäämisestä, ei palauttamisesta. SAK esittää omavastuupäivien poistamista kokonaan.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Vaikutusten arviointi

Hallitus perustelee esitettyjä leikkauksia julkisen talouden vahvistamisella ja työllisyyden lisäämisellä. Valtiovarainministeriö on laskenut hallitukselle jokaisesta työttömyysturvan heikennyksestä säästö- ja työllisyysvaikutukset erikseen. Usea leikkaus kohdistuu kuitenkin samaan henkilöön, eikä tätä ole hallituksen esityksessä riittäväällä tarkkuudella arvioitu. Myös esimerkiksi työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen ja euroistaminen samaan aikaan vaikuttavat työntekijöihin tavoilla, joita ei esityksen arvioinneissa ole vielä otettu huomioon. Työttömyysturvan muutokset lisäävät yleisen asumistuen sekä toimeentulotuen tarvetta.

Hallitus arvioi päivärahan heikennysten johtavan työllistymiseen. Kuten esityksessäkin silti todetaan, työnteon kannustinvaikutukset ovat epävarmoja, sillä henkilön käyttäytymiseen vaikuttaa moni muukin asia kuin työttömyysetuuden suuruus. Työllisyysvaikutusten arviointia on tehty aiempien työttömyysturvan tason muutoksista saatujen tutkimustulosten perusteella. Kyseisissä tutkimuksissa on kuitenkin ollut eri kohderyhmät sekä kyse erilaisista etuustilanteista, joten esitetyt työllisyysarviot ovat hatarat.

Uudistusten kokonaissäästöarviot perustuvat nyt suurimmalta osalta juuri edellä kuvattuihin hyvin epävarmoinhin työllisyysvaikutuksiin. Valtiovarainministeriön arviot esimerkiksi lapsikorotusten poistamisen työllisyyttä noin 10 000 henkilön lisäävällä vaikutuksella ovat SAK:n näkemyksen mukaan käsittämättömiä. Näillä staattisilla kannustinlaskelmilla ei arvioida todellisia käyttäytymisvaikutuksia.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan etuusmenojen alenemisen vuoksi työllisyysrahastolle eli työntantajille ja työntekijöille syntyy valtiovarainministeriön laskelmissa säästöä, joka on nimetty valtionalouden vahvistamiseksi. Muutosten myötä erityisesti matalapalkkaisten ja keikka- ja osa-aikatyöntekijöiden työttömyysturva heikkenee, useilla sadoilla euroilla. Tämä lisää tarvetta asumis- ja toimeentulotuelle ja lisää valtiolle syntyvää kustannusta.

Työllisyysvaikutusten periaatteena on työttömyysturvan leikkaamisesta johtuva työn tarjonnan lisääntyminen. Esityksen vaikutuksia yrityksiin huomioidaan lähinnä hallinnollisen taakan osalta ja keskitytään työvoiman saatavuuden paranemiseen, minkä oletetaan automaattisesti parantavan työllisyystilannetta. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että lisätyötunteja tai kokoaikaisia saavutettavissa olevia työpaikkoja on tarjolla.

Esitetyt leikkaukset kohdentuvat erityisesti alimpiin tulokymmenyksiin sijoittuviin kotitalouksiin.

Vaikutusten arviointia heikentävät lisäksi negatiiviset talouden näkymät. Taloustilanteen huonontuessa työttömyys lisääntyy, leikkaukset kasvavat ja jo nyt arvioidut työllisyysvaikutukset jäävät luultavasti vieläkin pienemmiksi jo tästäkin näkökulmasta.

Työttömyys ja heikko toimeentulo vaikuttavat kielteisesti myös terveyteen ja työkykyyn, jolloin palvelujen tarve kasvaa. Samaan aikaan sote-palvelujen rajut rahoitusleikkaukset heikentävät palvelujen saatavuutta. Työttömyysturvan leikkauksissa ei ole huomioitu, että suurella osalla työttömistä on työkykypalvelujen tarvetta, jotta he voisivat työllistyä avoimille työmarkkinoille edes osa-aikaisesti.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Hallitus on linjannut vain suojanosan poiston vaikutusten seuraamisesta. SAK esittää hallituksen esitykseen lisättäväksi, että kaikkien muutosten vaikutusta tulee seurata kolmikantaisesti.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Muutosten ehdotetaan tulevan voimaan asteittain 1.1.- 2.9.2024. Näin suuren muutoksen toteuttamiseen on annettava riittävästi aikaa sekä tiedottamisen että toimeenpanon valmistelun näkökulmasta. SAK painottaa, että mikäli hallitus todella aikoo viedä esitykset läpi, erityisesti työssäoloehdot koskevat muutokset on otettava käyttöön aikaisintaan 1.12.2024.

SAK on jo aiemmin nostanut työttömyysturvan euroistamisen osalta esiin, että ennen uudistusta työssäoloehdoton kertynyt työskentely tulee huomioida uudessa järjestelmässä täysimääräisesti. Tämä on kirjattava siirtymäsäännöksiin. Ennen uudistusta työssäoloehdoton kertyneet kalenteriviikot tulee muuttaa kalenterikuukausiksi siten, etteivät ne heikennä päivärahan tasoa.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Esitetyistä kysymyksistä puuttuu lomakorvausten jaksottaminen.

Lomakorvauksen jaksottaminen palautetaan

Lomakorvausten jaksottamisesta luopumisesta päätettiin osana työmarkkinajärjestöjen yhteistä Raamisopimusta vuonna 2011. Jaksotukseen liittyi paljon käytännön ongelmia ja epäoikeudenmukaisuuksia, joita hallituksen esityksessä on hyvin kuvattu.

SAK ei näe lomakorvausten jaksottamisen palauttamisessa lainkaan järkeä. Jaksotus on epäoikeudenmukainen, monimutkaistaa työttömyysturvajärjestelmää ja kohdistuu mm. pätkätyötä

tekeviin, jotka eivät pysty pitämään vuosilomaa työuran aikana. Jaksotusaika muodostuu usein myös lomaa pidemmäksi.

Oikeus palkalliseen vuosilomaan on EU:n perusoikeuskirjassa mainittu jokaisen työntekijän perusoikeus, jonka merkitys konkretisoituu työaikadirektiivillä 2003/88/EY. Perusoikeuskirjan 31.2 artiklalla on välitön oikeusvaikutus. Kyseessä on EU:n sosiaalioikeuden periaate, jolla on erityisen tärkeä merkitys, eikä tätä oikeutta voida tulkita suppeasti. EUT:n oikeuskäytäntö asiasta on yksiselitteistä, eikä sitä tarvitse tässä yhteydessä esittää tarkemmin. Kyseinen oikeus tulee erottaa tarkoitukseltaan ja tavoitteiltaan täydellisesti esimerkiksi sairauslomasta ja vastaavasti se on erotettava tarkoitukseltaan myös sosiaaliturvaa koskevasta sääntelystä. Palkallista vuosilomaa koskevan työaikadirektiivin 7 artiklan 2 kohdan mukaisesti vuosilomaoikeutta ei pääsäännön mukaan voida korvata rahalla. Ainoa poikkeus tähän pääsääntöön on tilanne, jossa työsuhde päättyy.

Työsuhteen päättymisen yhteydessä maksettava lomakorvaus on työsuhteen päättymisen tilanteessa toteuttaa kuitenkin osaltaan perusoikeuskirjan 31.2 artiklan mukaista perusoikeutta. Kyseistä oikeutta ei voida ottaa huomioon sosiaaliturvasäännösten tulkinnassa, joilla on vuosilomaoikeuteen verrattuna erillinen ja eriävä tarkoitus. Palkallisen vuosilomaoikeuden osana maksettavaa lomakorvausta ei voida rinnastaa työttömyysturvaetuksiin eikä sitä EU-lainsäädännön vuoksi voida ottaa huomioon työttömyysturvan hakemisessa, maksamisessa tai muussakaan määrittelyssä. Tavoite siirtää lomakorvauksen maksaminen jaksotettaviin etuuksiin on EU-oikeuden vastainen.

Tulorekisteri

Työssäoloehdon kehittämisen tavoitteena todetaan olevan kansallisen tulotietorekisterin tarjoamien mahdollisuuksien huomioiminen siten, että päivärahaoikeutta tutkittaessa ja päivärahaetuksia myönnettäessä tarvittavat tulotiedot saataisiin ensisijaisesti tulorekisteristä, ja että esitetyt muutokset parantaisivat tulotietorekisterin hyödynnettävyyttä työttömyysturvan toimeenpanossa.

SAK painottaa, että sosiaaliturvaa tulee kehittää sosiaaliturvan omista lähtökohdista ja tarpeista käsin. Näin totesi myös eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta 2017 käsitellessään tulorekisterin käyttöönottoa. (HE 134/2017 vp, StVL 11/2017 vp) ”Sosiaaliturvaa tulee kehittää myös jatkossa ensisijaisesti sosiaalivakuutusjärjestelmän omista lähtökohdista, ja tulorekisterin tietosisältöä on kehitettävä puolestaan vastaamaan niin Verohallinnon kuin sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpanon tarpeita. Nyt lausunnolla oleva esitys on tulojen huomioimisajankohdan osalta ratkaistu ensisijaisesti tulorekisteristä saatavien tietojen perusteella.”

Tulorekisterin pakolliset tiedot eivät tällä hetkellä riitä ansiopäivärahan perustepalkan ratkaisemiseen. Tulon ansainta-ajankohta on tulorekisterissä vapaaehtoisesti ilmoitettava täydentävä tieto, eivätkä työnantajat sitä suurimmassa osassa tulorekisteri-ilmoituksia ilmoita.

Hallituksen esityksessä palautetaan myös lomakorvausten jaksottaminen, jonka toimeenpanossa on sama ongelma, jos työnantaja on ilmoittanut tulorekisteriin vain pakolliset tiedot.

Tulorekisteritietojen ongelmallisuuteen työttömyysturvan toimeenpanossa on kiinnitetty huomiota myös Laboren, Tampereen yliopiston ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen osa-aikatyötä koskevassa tutkimuksessa (3/2022). Tutkimuksen johtopäätöksenä on niin ikään ehdotus, jonka mukaan työnantajien tulorekisteriin ilmoitettaviin pakollisiin tietoihin lisättäisiin kaikki ne tiedot, joita Kela ja työttömyyskassat tarvitsevat työttömyysturvaa koskevien etuuspäätösten ratkaisuisissa.

SAK esittää, että hallituksen esityksen yhteydessä muutetaan myös tulorekisterilakia siten, että työnantajan pakollisesti ilmoitettaviin tietoihin lisätään kaikki muutosten läpiviemiseksi tarvittavat tiedot. Tulorekisteri on sosiaaliturvan toimeenpanon väline, jonka hyödynnettävyyttä tulee myös tietosisältöjen osalta kehittää.

Hallitusohjelman kohdassa 5.4. todetaan: ”Hallitus helpottaa urheilu-uran sekä opiskelun ja työn yhteensovittamista. Hallitus korjaa urheilijoiden sosiaali-, työttömyys- ja eläketurvan puutteita.” Nyt hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ole näitä puutteita työttömyysturvan osalta korjattu. SAK tukee Urheilijajärjestöjen ja Olympiakomitean tavoitetta saada ansiosidonnainen työttömyysturva mahdolliseksi myös työsuhteisille ammattiuurheilijoille.

Osa työ- ja virkaehtosopimuksista mahdollistaa nykyisin myös niin sanotun erotuspalkan maksamisen perhevapaiden ajalta. Työnantaja maksaa tällöin työntekijälle palkan ja Kansaneläkelaitoksen maksaman päivärahan erotuksen. SAK esittää, ettei tätä alennettua tuloa tule huomioida työssäoloehtokuukauteen alennetun sairausajan palkan mukaisesti. Muutos tulee huomioida työttömyysturvalain 5 luvun 4 pykälässä. Työssäoloehtokuukauteen ei lueta; 2) henkilölle maksettua työ- ja virkaehtosopimuksen perusteella alennettua sairausajan tai alennettua perhevapaiden ajan palkkaa.

Vanhala Laura
SAK ry